

De Nederlandsche Dialectstudie in 1939

door L. GROOTAERS,
Hoogleraar aan de Universiteit te Leuven

I. Bibliographie. — In deze *Handelingen* verscheen het jaarlijksch overzicht door L. GROOTAERS (1).

Ook de beredeneerde bibliographie van J. HAUST, *La Philologie wallonne* bevat wetenswaardigheden voor de Nederlandsche dialectologen (2).

II. Publicaties van algemeenen aard. — Van de *Mededeelingen van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale* te Leuven (3) verschenen n^{rs} 25 tot en met 28 (blz. 95-188 van Deel II). Ze bevatten de vragenlijsten 30, 31 en 32 (4), alsmede opstellen uit tijdschriften (die we elders vermelden). L. GROOTAERS gaf een overzicht van de werkzaamheden van de Leuvensche centrale in het afgelopen jaar (5).

De Amsterdamsche Commissies publiceerden verslagen over hun werkzaamheden in 1939 : de Dialectencommissie stuurde twee vragenlijsten uit (Nr. 7 : in het wild levende zoogdieren, insecten, melk- en kaasbereiding ; Nr. 8 : over het gebruik van de algemeen beschaafde omgangstaal en van het dialect). Bij de vragen gesteld in deze 8ste lijst moeten wij opmerken dat een dergelijk onderzoek in Zuid-Nederland volstrekt onbetrouwbare gegevens zou ople-

veren (6) ; de Volkskundecommissie stuurde als 5de vragenlijst een zeker aantal 8°-kaarten uit, waarop de medewerkers de antwoorden moeten invullen ; dit materiaal wordt dan in een kaartsysteem ingevoegd, zoodat het niet-denkbeeldige gevaar van vergissingen bij het overschrijven wordt ondervangen. Deze 5de vragenlijst sluit aan bij de internationale vragenlijst der *International Association for European Ethnology and Folklore* ; ook werd gestreefd naar samenwerking met Zuidnederlandsche folkloristen. De Commissie riep zeven subcommissies in het leven, die elk een onderdeel zullen onderzoeken : kleederdrachten, volksreligie, volksfeesten, volkskunst, kinderspelen, enz. (7).

Mej. H. C. M. GHIJSEN stuurde in 1939 de n^{rs} 53 tot en met 57 uit van het *Verenigingsnieuws van de Zeeuwse Vereniging voor Dialectonderzoek* (8) : de vragenlijsten bevatten het slot van *K* en het begin van *L*.

Over de noodzakelijkheid van het opstellen van nauwkeurige dialectmonographieën en over de hierbij te volgen methode schreven L. GOEMANS en L. GROOTAERS in deze *Handelingen* (9).

J. LANGOHR publiceerde een uitvoerig antwoord (10) op de bespreking door FR. PETRI (zie *Handel.*, X, 192) over zijn boek *Le Nord-Est de la province de Liège* (zie *Handel.*, VIII, 268 en IX, 397).

In twee feestbundels in 1939 verschenen, komen bijdragen voor, die den Nederlandschen dialectoloog interesseeren : het *Album Philologicum voor TH. BAADER* (11) en de *Mélanges de linguistique romane offerts à J. HAUST* (12) : we noemen deze bijdragen afzonderlijk hieronder.

De beruchte ingwaeonismenvraag wordt nogmaals door K. HEEROMA besproken ; schr. wil het sedert WREDE's opstel (*Zeitschr. f. dt. Mdaa.*, 1924) op zeer verschillende wijze toegepaste begrip „Ingwaeoonsch helderder en bruik-

baarder maken" door een aantal van de zeer verschillende en soms tegenstrijdige tendenties die er mee worden samengevat, geographisch te groepeeren". Deze verschijnselen worden door middel van vier kaartjes geïllustreerd. Het zijn : 1. de umlaut in *verkoopen, ganzen, voeten, gelooven* en *zoeken* ; 2. de umlaut in *twaalf* ; *Goensdag* en *-(s)ken* in deminutiva ; 3. *Zonavond* „Zaterdag”, *Middenweke* „Woensdag”, *zood* „put” ; 4. *n*-syncope in *ons* en *gans, t*-uitgang in de drie personen van den pluralis (13).

G. GOSSES teekent verzet aan tegen hetgeen hij noemt de *Ingvaenomany* in een in het Friesch gestelde bijdrage (14).

Over de homoniemenquaestie en de tendentie om de homoniemenvrees te overdrijven schrijft C. G. N. DE VOOYS een zeer lezenswaardig stuk, waarin de goedbedoelde, maar soms wel doordrivende homoniemenjacht door een flinke dosis gezond verstand binnen het haar toekomstende gebied wordt gehouden (15).

W. GS. HELLINGA, die in zijn boek over den *Opbouw van het Algemeen beschaafd* (zie *Handel.*, XIII, 387-388) de expansietheorieën had bestreden, stelt dit probleem nogmaals : hij wil de kern van het 17de-eeuwsche Holland niet zien „als een Brabants filiaal” maar „als een beschavingscentrum met autonome cultuurschepping” (16).

Over het verband tusschen volkskunde en dialectstudie handelen de opstellen van P. J. MEERTENS (17) en G. P. BAERT (18) : de eerste bespreekt de folkloristische gegevens in de dissertaties van W. G. J. A. JACOB (zie *Handel.*, XII, 172), A. A. WEYNEN (zie *Handel.*, XII, 177-178) en W. ROUKENS (zie *Handel.*, XII, 176-177) ; de tweede betoogt dat dialectologie en volkskunde tegelijk moeten beoefend worden.

Er blijven ons nu nog eenige publicaties te vermelden waarvan de stof buiten het Nederlandsche taalgebied ligt, maar die de neerlandicus niet mag negeeren.

In de eerste plaats begroeten we de oprichting van een Friesche Akademie voor Taal- en Letterkunde, in December 1938 geboren ; haar orgaan *It Beaken* bewijst de groeiende belangstelling van de Friezen voor hun taal en cultuur ; vooral de werkplannen die door P. SIPMA worden ontwikkeld, moeten onze aandacht gaande houden (19).

In het Groot-Hertogdom Luxemburg had de dialectologische bedrijvigheid in 1938-1939 haar hoogtepunt bereikt. Uit het jaarverslag van H. PALGEN, secretaresse van de woordenboekcentrale, blijkt dat zes vragenlijsten in 1472 ex. werden uitgestuurd : hiervan keerden er 1183 ingevuld terug ; een aantal werken werden geëxcerpeerd : in September 1939 had het redactioneele werk van het woordenboek kunnen beginnen (20). De grondkaart voor den taal- en volkskunde-atlas, door P. JOST ontworpen, verscheen in 1939 met de daarbij hoorende registers (21).

Van het *Rheinisches Wörterbuch* verschenen weer vijf afleveringen in 1939 (22).

In het nieuwe boekje over de Duitsche dialecten door B. MARTIN, den onderdirecteur van de Marburgsche Dialectcentrale, zullen aankomende dialectologen een betrouwbaren gids vinden (23).

Voor de verdieping van methodologische vragen kunnen wij het opstel van F. SCHUBEL over het dialectonderzoek in Engeland aanbevelen (24).

III. Klank- en Vormleer. — In dit gedeelte bespreken we achtereenvolgens de werken en opstellen over klank- en vormleer, over de klankleer in haar geheel of over onderdeelen er van, over accentverschijnselen en ten slotte over de vormleer.

Het phonologisch onderzoek van de dialecten ontwikkelt zich in Noord-Nederland, hoofdzakelijk onder de leiding van J. VAN GINNEKEN te Nijmegen en van N. VAN WIJK

te Leiden : deze schreef in 1939 een voor de Nederlandsche taalkundigen bestemde handleiding voor de beoefenaren van deze zoogenaamde „structureele” taalwetenschap. Schr. geeft een duidelijk beeld van den huidige stand van het onderzoek op dit gebied (synchronische fonologie, diachronische fonologie en algem. klankgeschiedenis, fonologie en andere taalkundige wetenschappen). De dialectologen kunnen natuurlijk veel bijdragen tot den verderen uitbouw van de fonologische wetenschap ; en hiermee zijn een paar Nijmeegsche leerlingen van J. VAN GINNEKEN ook begonnen.

J. KATS promoveerde op *Het fonologisch en morfologisch systeem van het Roermondsch dialect* (26). Schr. nam als model voor het phoneemonderzoek de fonologie van het Nederlandsch door J. VAN GINNEKEN in *Onze Taaltuin* (II, 321 vg.) gepubliceerd en voor de morfologie TRUBETZKOY's *Description phonétique du russe moderne* (*Trav. du Cercle de ling. de Prague*, V). We moeten de jonge fonologen echter waarschuwen dat ze nooit tot klare resultaten zullen geraken, indien ze voortgaan met de phonetica te negeeren, d. w. z. indien ze hun klanken niet phonetisch willen schrijven. De eerste fonologen (b. v. Mathesius) hebben zich er op beroemd dat ze de taalkunde van de „klankphysiologie” hadden verlost ; we hopen voor de fonologie dat de tijd van dergelijke buitensporigheden voorgoed achter den rug ligt. Hoe wil men ons de functies van de klanken doen begrijpen indien we ons van de klanken zelf geen benaderend denkbeeld kunnen vormen ; de klanken zijn voor de fonologen immers ook werkelijkheden, want ze noemen ze „realisaties”. In het boek van KATS kan alleen een Limburger de uitspraak van het Roermondsch benaderend herkennen ; zelfs in de woordenlijst, waarheen schr. voor de uitspraak verwijst, wordt geen phonetisch schrift

gebruikt. Deze woordenlijst gaat daarenboven van de dialectvormen uit, zoodat de lezer het dialect eerst moet kennen om er zijn weg in te vinden. We vreezen dat de nieuwe school in haar reactie tegen al te scherpe formuleringen als „taal is klank” zoo ver zal gaan dat ze in het oude spoor van de „letterphonetiek” en het dialectendilettantisme zal terugvallen.

G. KNOP behandelt in *De phonologische beschrijving van het Westerschellingsch* (27) een Friesch dialect en zou dus niet hoeven vermeld te worden ; we noemen dit opstel alleen om er te kunnen op wijzen dat de schr. zich meent te moeten verontschuldigen, daar hij zich „in afwijking van wat bij phonologische beschrijvingen gewoonlijk gebeurt, uitsluitend van fonetisch schrift (heeft) bediend”. Alsof dit moest gerechtvaardigd worden : wat kan de structureele taalwetenschap er bij winnen, wanneer de klanken op slordige wijze worden aangeduid ?

Mej. L. KAISER heeft met eenige medewerkers (-sters) een biologisch en linguïstisch onderzoek ingesteld naar bepaalde spraakeigenschappen bij drieduizend inwoners onder de nieuwe bevolking van de drooggelegde ZuiderzEEPolders ; door verschillende waarnemers werden taalmelodie en kaakafstand geschat : in elk geval werden de schattingen door twee waarnemers, afkomstig uit van elkaar verwijderde provinciën vergeleken (28).

Een terminologische quaestie, die van belang is, wordt tegelijkertijd door A. CARNOY (29) en E. BLANCQUAERT (30) aangesneden ; deze laatste toont aan dat de phonetici de termen „sandhi” en „assimilatie” niet goed uiteenhouden en betoogt dat laatstgenoemde term beter in alle gevallen moest gebruikt worden ; A. CARNOY is van huis uit oriëntalist en wil den eerbiedwaardigen term, dien de Indische taalgeleerden ons nalieten, niet laten vallen : als argument laat hij echter niet de traditie gelden, maar wel het feit

dat met sandhi ook klankwijzigingen worden bestempeld, die in geen geval voor assimilaties kunnen doorgaan. Daar beide taalkundigen hun opstellen onafhankelijk van elkaar hebben geschreven, hopen we dat de bespreking nu zal voortgezet worden.

Op het gebied der historische ontwikkeling van de Germaansche klanken is de uitvoerige studie van TH. FRINGS over Germ. lange *e* en *o* zeker de voornaamste gebeurtenis (31). Schr. schildert een zoo volledig mogelijk tafereel van de ontwikkeling in geheel westelijk en centraal Europa. Vooreerst behandelt hij de feiten en groepeerings in de Ingwaeoonsch-Noordsche ruimte, verder de diphthongering, dan de Nederlandsche en Duitsche ontwikkeling en ten slotte de wisselwerking Germaansch-Romaansch in Noord-Frankrijk. Van het bestaande dialectmateriaal maakt hij een doelmatig gebruik : de behoefte aan steeds uitgebreider dialectonderzoek blijkt duidelijk uit dergelijke historische syntheses op uitgestrekte gebieden.

N. VAN WIJK vergelijkt de *Rijns-Limburgse polytonie* (32) d. w. z. de dubbele accentueering met semasiologische of morphologische rol met die van het Kasjoebisch, een Slavisch dialect nabij de Oostzee. Hij vindt hierin steun voor zijn reeds in 1913 gegeven verklaring van de ontwikkeling van deze accenten : beide variëteiten van stoottoon (spontane en geconditioneerde) zouden teruggaan op oude rekking (32).

P. PETERS gaat voort met de bespreking van verschijnselen uit de flexie van onze dialecten (33). Het materiaal is echter al te fragmentarisch om tot eenig tastbaar resultaat te leiden ; zooals we vroeger reeds aantoonde (*Handel.*, XIII, 394) zijn de gegevens niet altijd betrouwbaar : ditmaal heeft schr. in het Zuidnederlandsch gebied,

waar *dane* „die” wordt gebruikt een *wa* „wie” ontdekt ; dit lijkt ons ondenkbaar.

B. VAN DEN BERG behandelt *Het verlies van n vóór scherpe spirans in de Germaanse talen* (34). Hij wil voor de verschillende gevallen (*os-ons, muiden-mond*) een duidelijke formuleering geven en ze indeelen naar de omgeving waarin het verschijnsel voorkomt.

A. A. VERDENIUS heeft het *Over de vormen van het adnominale adjectief en het lidwoord van bepaaldheid in de 17de-eeuwse Amsterdamse volkstaal* (35). Hij vraagt zich af hoe de eind-*n* van lidwoord en bijvoeglijk naamwoord moeten beoordeeld worden in de volkstaal, zooals die is overgeleverd in de kluchten van Bredero, Coster en Hooft.

Volledigheidshalve noemen we hier nog het werkje van L. G. VAN LOON over de overblijfselen van Nederlandsche dialecten bij de oudste inwoners van sommige dorpen in New Jersey (36). Jammer genoeg ontbreekt nauwkeurige localiseering, zoowel geographisch als sociologisch ; ook wordt de uitspraak slechts benaderend aangegeven.

In een tweetal in het Nederlandsch gestelde stukken geeft dezelfde schrijver dan een nieuw overzicht van klank- en vormleer, alsmede een tekst in de taal van deze diaspora (37). Als inleiding op deze taalkundige gegevens kan een ander opstel dienst doen, waarin schr. historische bijzonderheden mededeelt over deze Nederlandsche nederzettingen (38).

IV. Syntaxis. — Op dit gebied hebben we slechts een opstel van C. B. VAN HAERINGEN te vermelden over *Congruerende voegwoorden* (39). Het betreft de verlengde vormen *azze, ovve* (naast *as, of*) die in de Hollandsche dialecten voorkomen, wanneer het onderwerp van den zin meervoudig is. Schr. spoort ook dergelijke gevallen op in de bestaande Zuidnederlandsche dialectmonogra-

phieën en dialectatlassen. Hier moet echter voorzichtig te werk gegaan worden : de eindconsonant van deze voegwoorden is in vele van onze dialecten zeer labiel en wordt vaak met het daaropvolgende pronomen geassimileerd ; met congruentie mag dit niet op een lijn gesteld worden : b. v. Zuidlimburgsch *a-ch* „als ik”, *o-ch* „of ik”, *avve* „als wij”, *ovve* „of wij”, enz.

J. VAN GINNEKEN onderzoekt dit verschijnsel verder in verschillende Nederlandsche en Duitsche dialecten (40) en wijst op dergelijke feiten in de Slavische talen ; hij besluit dat dit sporen zijn van „vroegge aanwezigheid van een Slavisch bevolkingsaandeel in West-Duitschland en Nederland” (41).

V. Dialectgeographie. — Twee belangrijke publicaties zagen in 1939 het licht : de eerste aflevering van G. G. KLOEKE's *Taalatlas van Noord- en Zuid-Nederland* (49) en H. VANGASSEN's *Dialect-Atlas van Vlaamsch-Brabant* (37) in de reeks *Nederlandsche Dialect-Atlassen* van E. BLANQUAERT. KLOEKE's *Taalatlas* ontstond uit de samenwerking van Noord- en Zuidnederlandsche dialectologen ; de kaarten werden te Leiden door KLOEKE en zijn leerlingen geteekend volgens de methode der plaatselijke stempeling, die in den Duitschen *Volkskunde-Atlas* tot zulke mooie resultaten heeft geleid. Daar de toepassing van deze werkwijze op woord- en klankgeographie echter heel wat moeilijker problemen stelt dan het weergeven van folkloristische gegevens, werden de gekleurde stemfels op alle mogelijke wijzen gedifferentieerd, om den lezer zooveel mogelijk het materiaal voor te leggen, zooals het door de correspondenten werd ingezonden : iedere poging tot interpretatie brengt immers een risico mede. Deze eerste aflevering bevat de volgende woordkaarten : *de arend van de zeis*, het telwoord *zeven*, *de keldermot*, *de*

ladder, het veulen, de mannelijke duif, gier (stercus), het moedervarken, het vrouwelijk paard, de egel, de voederbak van het varken, de kikvorsch, de zeis, het gras, het mannelijk rund. Dank zij de technische medewerking van het Nederlandsch Topographisch Instituut in Den Haag is de uitvoering in kleurendruk prachtig geslaagd.

De nieuwe *Dialect-Atlas van Vlaamsch-Brabant* (43) is eveneens een werk van langen adem geweest. Het onderzochte gebied grenst ten Westen aan dat van deelen I (Klein-Brabant) en II (Zuid-Oost-Vlaanderen) van de reeks. Behalve de eigenlijke provincie Brabant, omvat het ten Noorden een strook van de provincie Antwerpen en ten Oosten een van Limburg en Luik (Landen en omgeving); ten Zuiden wordt het door Waalsch Brabant begrensd. De provinciegrenzen werden niet in acht genomen en terecht: hierdoor wordt het vakkensysteem van KLOEKE bewaard en kunnen de stukken gemakkelijk aaneengepast worden.

Het oorspronkelijk plan om alleen de plaatsen met meer dan 2.000 inwoners te bezoeken, moest uitgebreid worden, omdat schr. zoo belangrijke grensstrooken aantrof dat hij deze grondig wilde onderzoeken; dit gold de *n*-apokopeering in het westen, de Uerdingerlijn in het Brabantsch-Limburgsch grensgebied. Het aantal plaatsen steeg zoo tot bijna tweehonderd, in plaats van honderd vijf en twintig. Uit dezen atlas zal bij nadere bewerking blijken hoe springlevend het Brusselsch dialect nog is en welke machtige expansie naar het omringende platteland uitgaat: wie met de dialecten van de Brusselsche omgeving heeft kennism gemaakt moet dit opvallen; hier krijgen we nu betrouwbare gegevens om dezen invloed nauwkeurig te bestudeeren.

G. G. KLOEKE bespreekt de *keldermot*-kaart die reeds

in deze *Handelingen* (XII, 145-148) verscheen en ook in den Leidschen Taalatlas werd opgenomen (44).

P. VERSTEGEN publiceerde twee woordgeographische studies, de eene over *De benamingen van de kleine geldstukken* (45) en de andere over *De Mutsaard* (46) : vooral deze laatste kaart leverde speciale moeilijkheden op, niet alleen wegens het groote aantal namen, maar ook wegens de diverse behandeling van de tweede lettergreep in het gebied waar *mutsaard* en dgl. wordt gebruikt.

Een woordgeographische kaart van de Zuidnederlandsche *mier*-namen werd door L. GROOTAERS geteekend en besproken (47).

Dezelfde trachtte de Waalsche benamingen van den gedroogden appel (fruit tapé) te verklaren en den weg aan te wijzen waarlangs de Duitsche en Nederlandsche woorden in het Waalsche gebied zijn doorgedrongen (48).

K. HEEROMA ontwerpt een historisch beeld van de *Hauptbewegungen im niederländischen Sprachraum* (49).

Dezelfde maakt *Opmerkingen over de methode der expansiologie* (50) : de expansieverschijnselen werden tot nog toe van de taal uit bestudeerd, d. w. z. men trachtte de geconstateerde taalexpanisie door de historische grenzen te verklaren. Schr. toont aan dat het ook andersom kan : men kan van de historie uitgaande zich afvragen welke „ruimtescheppende of -veranderende factoren er zijn geweest, die waarschijnlijk de taalevolutie hebben beïnvloed.

W. PÉE brengt uitvoerig verslag uit over zijn *Dialectonderzoek in West- en Fransch-Vlaanderen* (51) waar hij een enquête ondernam met het oog op een taalAtlas voor de reeks van E. BLANCOAERT. Schr. geeft echter veel meer dan de titel belooft : hij heeft een zoo volledig mogelijke bibliographie samengebracht over de taaltoestanden in Fransch-Vlaanderen en over het Westvlaamsch dialectonderzoek vanaf VAELANDE'S *Tijdverdrijf* tot heden.

A. WEIJNEN zet zijn reeks *Bijdragen tot de historische grammatica der Brabantse dialecten* (52) voort met een uitvoerige bespreking van de twee e's als vertegenwoordigers van resp. umlaut-*e* (half open) en oorspronkelijke Wg. *e* (open). Dit onderscheid is in de oostelijke dialecten (tot Leuven inclusief) goed bekend. Hij gaat het verschijnsel na in een aantal dialecten van Noord-Oost-Brabant. Verder behandelt hij de Noordbrabantsche gerundiefconstructie op *-eres* [əres] (vgl. Limburgsch *-enteere*), de Germ. *ê* in het meervoud van het praet. der sterke wkw. ; Germ. *û*, Germ. *ô*, Wg. *o* in open lettergreep, de twee gedekte *o*-phonemen in het Noordbrabantsch. Het materiaal is natuurlijk nog onvoldoende, maar dergelijke voorloopige overzichten hebben onbetwistbaar nut. Dezelfde onderzoekt de *betrekkingen tussen de Zeeuwse en West-Noordbrabantse dialecten* (53). Door middel van een aantal verschijnselen uit klank- en vormleer bepaalt hij de isoglossen tusschen beide gebieden en zoekt de verklaring in historische oorzaken.

J. VAN GINNEKEN brengt de gebieden in kaart waar voor *been* en *voet* maar één term bekend is en schrijft dit verschijnsel aan Slavischen invloed toe (54).

A. WEIJNEN geeft de kaarten van *strand*, *hond* en *honger* en bespreekt de vormen met velariseering *-nd*, > *-ng*, *-ngt* naast die met vocaliseering : *strand* > *strao*, *honger* > *oær*, enz. (55).

P. J. MEERTENS teekent op grond van de eerste vragenlijst der Amsterdamsche Dialectencommissie (1931) de kaart van *slaap* (*van het hoofd*) (56).

C. G. N. DE VOOYS leverde zijn zesde en zijn zevende *Bijdragen tot de Middelnederlandse woord-geografie en woord-chronologie* (57); ze behandelen de Noordnederlandse bestanddeelen in den woordvoorraad van Dirc Potter's *Minnenloop* en in W. van Hildegaersberch.

De volgende studies behandelen aangrenzende gebieden of hebben methodologisch belang.

A. L. BROCKMANS heeft te Bonn gepromoveerd op *Untersuchungen zu den Haustiernamen des Rheinlands* (58).

A. RAKERS heeft het gebied onderzocht langs beide zijden van de Nederlandsch-Westfaalsche grens en speciaal het vroegere graafschap Bentheim (59). Door middel van een twaalfstal kaarten toont hij aan hoe Nederlandsche en Westfaalsche dialecten elkaar beïnvloeden : de huidige rijksgrens is geen dialectgrens ; alleen de steden verschillen zeer door hun volkskarakter. Het graafschap Bentheim hing vroeger nauw samen met het Nederlandsche gebied, zoowel op economisch als op kerkelijk en politiek terrein.

W. MITZKA, de leider van den Duitschen taalAtlas (waarin WENKER's materiaal wordt verwerkt), heeft het plan ontworpen van een *Deutscher Wortatlas* (60) ; op deze wijze zal een gevoedige leemte in de Duitse taalgeographie worden aangevuld. Het bijna geheel ontbreken van woordkaarten in WENKER's nalatenschap werd altijd als zeer pijnlijk gevoeld, vooral toen uit GILLIÉRON's kaarten de vruchtbaarheid van de woordgeographie was gebleken. De vragenlijst (200 woorden) werd in 1938 aan de verschillende woordenboekondernemingen ter inzage gestuurd ; daarna werd ze, evenals bij WENKER's enquête, door de zorgen van het departement voor onderwijs verspreid ; op een half jaar tijds waren 15.000 ingevulde lijsten in Marburg terug.

Ook in Duitsch-Zwitserland zijn de werkzaamheden begonnen met het oog op een taalAtlas, die zooveel mogelijk zal aansluiten bij den Atlas van JABERG-JUD voor Italiaansch-Zwitserland en Italië. Hierover deelt R. HOTZENKÖCHERLE, de auteur van een der Zwitsersche dialectmonographieën uit wijlen A. BACHMANN's bekende serie bijzonderheden mede (61).

Op het grensgebied tusschen dialect en volksgebruik beweegt zich M. E. WEYH, met haar opstel over *Rheinische Gebildbrote* (62); in deze gebakvormen vinden we duidelijke verwantschap met Zuidnederlandsche en nog meer met Waalsche typen.

VI. **Woordenschat.** — Van het uitvoerige *Bijvoegsel bij het Antwerpsch Idioticon* liet J. CORNELISSEN het derde en laatste deel verschijnen (zie *Handel.*, XII, 181 en XIII, 401) (63).

W. ROUKENS verzamelt materiaal voor een dialectwoordenboek van Nederlandsch Limburg: *Uit de werkplaats van het Limburgsche Woordenboek* deelt hij, in populair-wetenschappelijken stijl een en ander mede over het Limburgsch gebruik van het woord *tuin* (64).

Hierbij sluiten aan zijn *Bijdragen tot de studie der Limburgsche mijntaal* (65). Achtereenvolgens deelt hij woorden mede uit archiefmateriaal vóór 1800, uit de taal der oude mijnwerkers (19de eeuw) en uit den jongsten tijd (na den wereldoorlog).

J. L. PAUWELS constateert dat de door L. GOEMANS geciteerde vormen (zie *Handel.*, XIII, 392) zijn verklaring van *Sinter-Klaas* zeer versterken (66).

J. W. MULLER doet een nieuwe poging om den ouden scheldroep *Bo(o)i* te verklaren (67); hij wil het samenbrengen met *bode*; de *d*-syncope zou aan Brabantschen invloed te wijten zijn. Hij citeert daarbij een oud Amsterdamsch volksliedje, dat met het eigenaardige vers begint:

Aluin! aluin! een dief in je tuin!

Deze aanhef doet natuurlijk aan het Brabantsche [ajuən] denken, als spotnaam voor een agent van politie; is dit wellicht in het Brabantsch een bijvorm van „Adriaan” (persoonsnaam als gemeen naamwoord), schertsend met „ajuin” geassocieerd? Phonetisch is er wel een bezwaar

want *-aan* heeft b. v. in het Leuvensch een lange en open *u*-vocaal, terwijl *-uin* een tweeklank bevat; daarom juist moeten we niet een onbewuste, maar een opzettelijke, humoristisch bedoelde contaminatie veronderstellen.

J. L(INDEMAN) behandelt een drietal Brabantsche woorden, nl. *paretter* (68), *santekwante* „oorveeg” (69) en *huibekoek* „St.-Huibrechtsbrood” (70).

Dezelfde deelt onder den titel *Vilvoordsche excerpten* een uitvoerige lijst 16de-eeuwsche woorden mede voortkomend uit de stadsrekeningen betreffende het weder opbouwen van Vilvoorde van 1512 tot 1527; bij ieder woord komt een korte commentaar over beteekenis en vorm (71).

P. LINDEMANS geeft *Oude Brabantsche vakwoorden* (72); met instemming lezen wij dat schr. groot belang hecht aan de nauwkeurige dateering en localiseering van zijn archiefmateriaal. We vinden er gegevens over het bouwen van een schuur (16de eeuw), het metselwerk van een pacht-hoeve (18de eeuw), over brood en gebak, enz.

Hierbij sluit een opstel aan van J. MEEUS bevattende oude termen uit het bouwvak, voorkomende in Aarschotsche oorkonden (73).

J. VERMEULEN deelt Gentsche kleermakerstermen mede (74); we merken hierbij op dat *pompier* geen specifiek Gentsch woord is, maar de algemeen Nederlandsche en ook Fransche benaming voor een bepaalde soort van kleermakersgezel.

H. L. BEZOEN verklaart het Oostnederl. *weesboom*, nl. „de lange, dikke paal, waarmee het voer hooi op den wagen wordt vastgesjord” door den stam van Hgd. *Wiese*, Teuthon. *wese* „hooiland”. De verklaring door middel van *wisse* „roede” kan, wegens de Oostndl. lange vocaal niet opgaan (75).

H. UITTEN citeert *Zonderlinge plantnamen* (76) en *De volksnamen van onze orchideeën* (77).

J. DE LANGHE deelt weer in *Biekerf* verschillende reeksen eigenaardige Westvlaamsche dialectwoorden mede (78).

L. LIEVEVROUW-COOPMAN maakt de geschiedenis van een paar Gentsche spreekwoorden (79).

F. SCHEYS bespreekt den *Vreemei*, nl. den bos groen die op de hoeken van velden wordt gestoken met bepaalde bedoelingen (80).

R. MERTENS en H. PAUWELS zetten hun reeks opstellen over de *Folklore van het Brabantsche boerenleven* voort; ditmaal hebben ze het over *Het Varken* (81).

R. MERTENS bespreekt de *Folklore van het kinderspel* en in de eerste plaats van *Het Dopspel* (bedoeld wordt „de tol”) (82).

In al deze volkskundige bijdragen zal de dialectoloog materiaal vinden.

West-Vlaamsche woorden uit de 16de eeuw worden aangehaald door C. G. N. DE VOOYS (83). Schr. vestigt de aandacht op merkwaardige woorden in den tekst van de voor een dertigtal jaren door L. SCHARPÉ uitgegeven spelen vervaardigd door den rederijker R. LAWET.

De uitvoerige en grondige studie door R. VERDEYEN aan twee 16de-eeuwsche lexicografen gewijd, mogen we hier niet stilzwijgend voorbijgaan, alhoewel hier geen eigenlijk dialectmateriaal wordt behandeld (84).

Schr. maakt de geschiedenis op van het *Dictionarium latinogermanicum et germanolatinum* van den Straatsburger humanist DASIPODIUS, en van de Nederlandsche bewerking door onzen landgenoot ANTONIUS SCHORUS van Hoogstraten. Voor ons is van belang dat hier het bewijs wordt geleverd dat SCHORUS' bewerking als bron heeft gediend voor PLANTIJN en KILIAAN, die beiden voor

de studie van de 16de-eeuwsche volkstaal zoo belangrijk zijn.

Thans volgen eenige werken over den invloed van vreemde talen op onze dialecten of omgekeerd.

A. VAN DOORNE heeft een volledige lijst opgemaakt van de Fransche woorden in het dialect van Wingene, een groote Westvlaamsche buitengemeente (85). Hij heeft den vreemden woordenschat systematisch ingedeeld in acht rubrieken. Van een methodologisch standpunt uit is het zeer te loven dat hij zijn onderzoek heeft beperkt tot de Franscholkundigen. De vraag naar het tijdstip van de ontleening is schr. opzettelijk uit den weg gegaan : wellicht is het voor dergelijk onderzoek te vroeg. Wat we echter wel mochten verwachten was een systematisch overzicht van de klanken, waaruit zou gebleken zijn op welke wijze de Wingensche articulatiebasis op de Fransche klinkers en medeklinkers heeft gereageerd ; dit was niet alleen een phonetisch, maar ook een phonologisch probleem van belang (zie voor het Leuvensch, L. GOEMANS, *Leuv. Bijdr.*, II, 255-263). Ook zou een uitvoeriger commentaar bij de semasiologische ontwikkeling zeer welkom geweest zijn : sommige woorden bevatten een stuk cultuurgeschiedenis, b. v. *garnisaire* (door schr. verkeerdelijk *garnissaire* geschreven) ; in Wingene noemt men zoo de zegels die op een faillieten boedel worden gelegd ; vgl. de oorspronkelijke beteekenis in *Dict. général*. Ten slotte zou schr. niet mogen vergeten dat hij niet alleen voor Zuidnederlandsche lezers schrijft, vertrouwd met de in België gangbare Nederlandsche en Fransche buitenissigheden : zoo lezen we in de rubriek van de modetermen : *pression* (zonder verklaring) waarbij noch een Noordniederlander, noch een Franschman aan een „drukknopje” zal denken ; ook het alleen in België bekende *molière* voor „lage schoen” staat er zonder verklaring ; en is het Fr. *moufle* ook te Wingene

„een wollen handschoen” zooals in 't Fransch, of is het een „damesmof”? ; en wat vangt een Nederlander aan met „blaffetuur” als verklaring van *store*?

W. FOERSTE promoveerde te Hamburg met een werk over de Nederlandsche invloeden op den Nederduitschen woordenschat (86). Zijn bronnen waren : woordenboeken, dialectliteratuur en vooral het levend dialect in alle hoeken van Oost-Friesland opgeteekend. Schr. geeft ook een systematisch overzicht naar zaakgroepen, alsmede een vijftiental kaarten, waaruit de verspreidingsbieden blijken.

E. GAMILLSCHEG tracht de Germaansche prototypen van een aantal Waalsche woorden historisch en geographisch te situeeren (87). Wij maken schr. opmerkzaam er op dat voor de verklaring van het Waalsch *reupe*, *reuper* „oprisping, oprispen” geen Frankisch *riip*-behoeft geconstrueerd te worden, daar het Limburgsch, langs de Romaansche taalgrens, [røpsələ] heeft, frequentatief van een *reup*-vorm.

J. GESSLER geeft een dubbele lijst : van Luiksche woorden in oude Loonsche oorkonden en van Limburgsche woorden in oude Luiksche oorkonden ; het Luikerwaalsch kende b. v. reeds in 1499 het merkwaardige *tick* voor „kussensloop” (88).

R. VERDEYEN behandelt de ontwikkeling van de aan het Germaansch ontleende vormen *neppe*, *nozé* en *nifeter* (89).

W. VON WARTBURG behandelt een aantal woorden die door J. HAUST terecht als ontleeningen aan het Germaansch werden aangegeven, hetzij in zijn *Etymologies*, hetzij in het *Dictionnaire liégeois* (90).

J. WARLAND bespreekt de ontwikkeling van de leenwoorden Fr. *grimper* en Waalsch *griper* (91).

Het vroeger aangekondigde woordenboek van J. F. BENSE over de *Low-Dutch Elements in the English Vocabulary* (zie *Handel.*, XI, 379) is thans compleet verschenen.

De laatste aflevering brengt tevens een uitvoerige bibliographie en een nieuw voorbericht (92). Samen met de in 1926 verschenen geschiedenis van de *Anglo-Dutch Relations from the Earliest Times to the Death of William the Third* ('s Gravenhage, Nijhoff) vormt dit woordenboek nu een monumentaal geheel.

Het door A. LASCH en C. BORCHLING begonnen en sedert eenige jaren onderbroken *Mittelniederdeutsches Handwörterbuch* wordt nu voortgezet door C. BORCHLING en G. CORDES (93).

Van het reusachtig *Wörterbuch der deutschen Pflanzennamen* door H. MARZELL verscheen in 1939 de vierde aflevering : ook hier zullen de dialectologen heel wat vinden, dat hun kan dienen. Alleen is het jammer dat het werk zoo langzaam vordert (94).

Dit kan niet gezegd worden van het nieuwe, op acht deelen berekende, taal- en cultuurhistorische woordenboek, dat onder den titel *Trübners Deutsches Wörterbuch* door A. GÖTZE uitgegeven wordt ; in 1939 verschenen 14 vel druks in twee dubbele afleveringen (95).

VII. Teksten. — In deze rubriek noemen we dialectteksten, die ons toevallig onder de oogen kwamen : het is natuurlijk onmogelijk alle verhaaltjes in dialect, die in plaatselijke tijdschriften of bladen verschijnen, op te sporen.

M. VAN DE VELDE heeft een aantal Westvlaamsche rijmpjes en gezegden verzameld onder den titel : *Sprankels, sprokkelingen en rapelingen* (96).

E. JASPAR handelt over de *Literatuur in Limburgsch dialect* (97).

D. DE KOK heeft een paar verhalen in Roermondsch dialect (98).

KR. DE VOS deelt een tekst mede over meikevers en

schommels in het dialect van Kortgene in Noord-Beveland (99).

J. KNAPE geeft *Flakkeesche Verhalen* (100) en K. TER LAAN Groningsche rijmpjes en spreuken (101).

Verder verwijzen we naar de tijdschriften die gewoonlijk dialectwoorden en dialectteksten brengen van de hand van taalliefhebbers, nl. *Biekorf*, *Eigen Volk*, *Oostvlaamsche Zanten*, *Veldeke*, *Volkskunde*, enz.

AANTEKENINGEN

(1) L. GROOTAERS, De Nederlandsche dialectstudie in 1938. *Handel. van de Kon. Comm. voor Top. en Dial.*, XIII (1939) 385-412 en *Meded. van de Zuidned. Dialectcentrale*, Nrs. 27-28 (1939, 3-4) 153-176.

(2) J. HAUST, La philologie wallonne en 1938. *Handel. van de Kon. Comm. voor Top. en Dial.*, XIII (1939) 209-258.

(3) *Mededeelingen van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale*. Nrs. 25-28. Leuven, 1939. Blz. 95-188.

(4) L. GROOTAERS, Zuidnederlandsch Dialectonderzoek. Vragenlijsten 30, 31 en 32. *Leuvensche Bijdragen, Bijblad*, XXX (1938) 65-67; XXXI (1939) 3-10 en *Mededeelingen van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale*, 1939. Nr. 25, 107-109; n^r 26, 126-127; n^r 27-28, 177-188.

(5) L. GROOTAERS, Het dialectonderzoek in 1938. *Leuvensche Bijdragen, Bijblad*, XXX (1938) 62-65 en *Mededeelingen van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale*, 1939. Nr. 25, 104-107.

(6) *Verslag van de Dialectencommissie der Kon. Nederl. Akad. van Wetenschappen te Amsterdam over 1939*. 4 blz.

(7) *Verslag van de Volkskunde-Commissie der Kon. Nederl. Akad. van Wetenschappen te Amsterdam over 1939*. 4 blz.

(8) *Verenigingsnieuws van de Zeeuwse Vereniging voor*

Dialectonderzoek. Nrs. 53-57. Bij Mej. Dr. H. C. Ghijsen, Lijsterhof. Domburg.

(9) L. GOEMANS en L. GROOTAERS, De samenstelling van een moderne dialectmonographie. *Handel. van de Kon. Comm. voor Top. en Dial.*, XIII (1939) 259-270.

(10) J. LANGOHR, Het Land van Overmaas. Zijn volkstaal, zijn kultuurtalen. *Versl. en Med. der Kon. Vl. Acad.*, 1939, 113-161.

(11) *Album philologicum voor Th. Baader*. Nijmegen, Centrale Drukkerij 1939, XII-224 blz.

(12) *Mélanges de linguistique romane offerts à J. Haust*. Liège, Vaillant-Carmanne, 1939, 440 blz.

(13) K. HEEROMA, Ingwaeoons. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LVIII (1939) 198-239.

(14) G. GOSSES, Ingwaeonomany. *Album Baader*, 65-72.

(15) C. G. N. DE VOOYS, Homoniemen, homoniemenvrees, homoniemenvermijding. *De Nieuwe Taalgids*, XXXIII (1939) 1-17.

(16) W. GS. HELLINGA, Probleemstelling bij het onderzoek van volkstaal en beschaafd in Holland, voornamelijk vóór de 17^e eeuw. *De Nieuwe Taalgids*, XXXIII (1939) 19-59.

(17) P. J. MEERTENS, Folkloristische gegevens in dialectdissertaties. *Eigen Volk*, XI (1939) 136-141.

(18) P. BAERT, Dialect en Folklore. *Biekorf*, XLV (1939) 298-302.

(19) IT BEAKEN, Meidielingen fen de Fryske Akademy. Assen, Van Gorcum, 1938-39.

(20) H. PALGEN, Bericht über die Tätigkeit der luxemburgischen Wörterbuchkommission während des Jahres 1938-1939. *Vierteljahrsbl. für luxemb. Sprachwissenschaft, Volks- und Ortsnamenkunde*, V (1939) 98-99.

(21) P. JOST, Grundkarte zum Luxemburgischen Sprach-

und Volkskundeatlas. *Vierteljahrsbl. für luxemb. Sprachwissenschaft, Volks- und Ortsnamenkunde*, V (1939) 47-79.

(22) J. MÜLLER, Rheinisches Wörterbuch. Lief. 67-71 (*Leiter-Maria*). Heidelberg, Klopp. 1939. Bd. V, Kol. 385-864.

(23) B. MARTIN, Die deutschen Mundarten. Leipzig, Quelle und Meyer, 1939, VIII-159 blz.

(24) F. SCHUBEL, Zur neueren englischen Dialektforschung. *Englische Studien*, LXXXIII (1939) 344-380.

(25) N. VAN WIJK, Phonologie. Een hoofdstuk uit de structurele taalwetenschap. 's Gravenhage, Nijhoff, 1939, XVI-208 blz.

(26) J. KATS, Het phonologisch en morphonologisch systeem van het Roermondse dialect. Roermond-Maaseik, Romen, 1939, 222 blz.

(27) G. KNOP, De phonologische beschrijving van het Westerschellingsch. *Onze Taaltuin*, VII (1938-39) 363-377.

(28) L. KAISER, De biologische en de linguïstische zijde van dialectonderzoek. *Album Baader*, 3-8.

(29) A. CARNOY, Remarques sur le mot *sandhi*. *Lew. Bijdr.*, XXX (1938) 73-79.

(30) E. BLANQUAERT, „Sandhi” en „Assimilatie”. *Album Baader*, 27-34.

(31) TH. FRINGS, Germanisch *ō* und *ē*. Mit 1 Karte. *Beitr. zur Gesch. der deutschen Sprache und Liter.*, LXIII (1939) 1-116.

(32) N. VAN WIJK, De Rijns-Limburgse polytonie vergeleken met de Kasjoebse. *Onze Taaltuin*, VIII (1939-40).

(33) P. PETERS, De verbuiging van het vragend voornaamwoord en de persoonsnamen. *Onze Taaltuin*, VIII (1939-40) 41-53.

(34) B. VAN DEN BERG, Het verlies van *n* vóór scherpe spirans in de Germaansche talen. *Lew. Bijdr.*, XXXI (1939) 117-127.

(35) A. A. VERDENIUS, Over de vormen van het adnominale adjectief en het lidwoord van bepaaldheid in de 17de-eeuwse Amsterdamse volkstaal. *De Nieuwe Taalgids*, XXXIII (1939) 97-108.

(36) L. G. VAN LOON, Crumbs from an old Dutch closet. The Dutch dialect of old New-York. 's Gravenhage, Nijhoff, 1938, 47 blz.

(37) L. G. VAN LOON, Ave atque vale, — Jersey Lag Duits verdwijnt. *Onze Taaltuin*, VIII (1939-40) 91-95, 107-119.

(38) L. G. VAN LOON, Hedendaagsche Nederduitsche cultuursporen uit de 17^e eeuw in New York en New Jersey. *Eigen Volk*, XI (1939) 337-344.

(39) C. B. VAN HAERINGEN, Congruerende voegwoorden. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LXIII (1939) 161-176.

(40) J. VAN GINNEKEN, De vervoeging der onderschikende voegwoorden en voornaamwoorden. *Onze Taaltuin*, VIII (1939-40) 1-11.

(41) J. VAN GINNEKEN, De vervoegde voegwoorden en de Slavische conditionalis. *Onze Taaltuin*, VIII (1939-40) 33-41.

(42) G. G. KLOEKE, Taalatlas van Noord- en Zuid-Nederland. 1^e Aflev. Brill, Leiden, 1939, 15 ktn. in vier of vijf kleuren (Nieuwe Noord- en Zuidnederl. Dialectbibliotheek, I).

(43) H. VANGASSEN, Dialectatlas van Vlaamsch-Braabant. Antwerpen, De Sikkel, z. j. (1939), xxviii-380 f^o blz. en 150 ktn. (Reeks Nederl. Dialectatlassen, IV).

(44) G. G. KLOEKE, De keldermot. Met kaart. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LVIII (1939) 109-122.

(45) V. VERSTEGEN, De benamingen van de kleine geldstukken. *Leuv. Bijdr.*, XXXI (1939) 85-99 en *Med. van de Zuidnederl. Dialectcentrale*. Nr. 26 (1939, 2) 111-125.

(46) V. VERSTEGEN, De Mutsaard. Woordgeographische studiën van de Zuidnederl. Dialectcentrale, XXI. *Handel. van de Kon. Comm. voor Top. en Dial.*, XIII (1939) 361-384 en *Med. van de Zuidnederl. Dialectcentrale*, Nr. 27-28 (1939, 3-4) 129-152.

(47) L. GROOTAERS, De namen van de mier in de Zuidnederlandsche Dialecten. *Album Baader*, 93-98.

(48) L. GROOTAERS, A propos des noms wallons du „fruit tapé”. *Mélanges Haust*, 209-218.

(49) K. HEEROMA, Hauptbewegungen im niederländischen Sprachraum. *Zeitschr. für Mundartforschung*, XV (1939) 65-89.

(50) K. HEEROMA, Opmerkingen over de methode der expansiologie. *De Nieuwe Taalgids*, XXXIII (1939) 60-79.

(51) W. PÉE, Dialectonderzoek in West- en Frans-Vlaanderen. *Album Baader*, 73-92.

(52) A. WEIJNEN, Bijdragen tot de historische grammatica der Brabantse dialecten. *Onze Taaltuin*, VII (1938-39) 313-318; VIII (1939-40) 179-185.

(53) A. WEIJNEN, Betrekkingen tussen de Zeeuwse en West-Noordbrabantse dialecten. *Onze Taaltuin*, VII (1938-39) 262-279.

(54) J. VAN GINNEKEN, Been en Voet. Een lexicologisch slavisme. *Onze Taaltuin*, VIII (1939-40) 187-189.

(55) A. WEIJNEN, Taalkaarten *strand, hond en honger*. *Onze Taaltuin*, VII (1938-39) 343-349.

(56) P. J. MEERTENS, Taalkaart *slaap (van het hoofd)*. *Onze Taaltuin*, VII (1938-39) 279-283.

(57) C. G. N. DE VOOYS, Bijdragen tot de Middelnederlandse woord-geografie en woord-chronologie, VI-VII. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.* LVIII (1939) 39-60, 266-267.

(58) A. L. BROCKMANS, Untersuchungen zu den Haus-

tiernamen des Rheinlands. Bonn, Röhrscheid, 1939, VIII-80 blz. en 3 ktn (Rhein. Archiv, Heft 34).

(59) A. RAKERS, Auf dem westfälischen Mundartwege nach Holland durch die Grafschaft Bentheim. *Westfäl. Forsch.*, II (1939) 188-213.

(60) W. MITZKA, Der Fragebogen zum Deutschen Wortatlas. *Zeitschr. für Mundartforschung*, XV (1939) 105-111.

(61) R. HOTZENKÖCHERLE, Ein schweizerdeutscher Sprachatlas. *Zeitschr. für Mundartforschung*, XV (1939) 183-188.

(62) M. E. WEYH, Rheinische Gebädbrote. *Rhein. Vierteljahrsblätter*, IX (1939) 105-148.

(63) J. CORNELISSEN, Idioticon van het Antwerpsch dialect. Bijvoegsel, 3^e deel (S-Z). Gent, Kon. Vl. Acad., 1939, 256 blz.

(64) W. ROUKENS, Uit de werkplaats van het Limburgsche Woordenboek. *Veldeke*, XIV (1939) 1-5.

(65) W. ROUKENS, Bijdragen tot de studie der Limburgsche mijntaal. *Veldeke*, XIV (1939) 29-34.

(66) J. L. PAUWELS, Nog over Sinter-Klaas. *Louv. Bijdr.*, XXXI (1939) 128-129.

(67) J. W. MULLER, Bo(o)i. *Tijdschr. voor Nederl. Taalen Letterk.*, LVIII (1939) 177-184.

(68) J. L(INDEMANS), Nog over „paretter”. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXII (1939) 44-45.

(69) J. L(INDEMANS), Santekwante. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXII (1939) 40.

(70) J. L(INDEMANS), Huibekoek. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXII, 45-46.

(71) J. LINDEMANS, Vilvoordsche excerpten betreffende herstellingen aan de stadsgrachten en gebouwen. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXII (1939) 268-275.

(72) P. LINDEMANS, Oude Brabantsche vakwoorden.

Eigen Schoon en De Brabander, XXII (1939) 164-169, 266-269.

(73) J. MEEUS, Woorden betreffende het bouwvak uit oude Aarschotsche oorkonden. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXII (1939) 267-268.

(74) J. VERMEULEN, Uit den woordenschat der Gentsche kleermakers. *Oostvlaamsche Zanten*, XIV (1939) 153.

(75) H. L. BEZOEN, Oostnederl. „weesboom”. *Album Baader*, 99-106.

(76) H. UITTEN, Zonderlinge plantnamen. *Eigen Volk*, XI (1939) 11-21.

(77) H. UITTEN, De volksnamen van onze orchideeën. *Eigen Volk*, XI (1939) 109-115.

(78) J. DE LANGHE, Westvlaamsche zanten. *Biekorf*, XLV (1939) 15-17, 53-55, 131-133, 194-196, 213-215.

(79) L. *LIEVEVROUW-COOPMAN, Een paar Gentsche spreekwoorden nader omschreven. *Oostvlaamsche Zanten*, XIV (1939) 226-238.

(80) F. SCHEYS, Vreemei. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXII (1939) 173.

(81) R. MERTENS en H. PAUWELS, Folklore van het Brabantsch boerenleven. Het varken. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXII (1939) 153-163, 385-390.

(82) R. MERTENS, De folklore van het kinderspel. Het dopspel. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXII (1939) 369-372.

(83) C. G. N. DE VOOYS, West-Vlaamse woorden uit de zestiende eeuw. *Tijdschr. voor Nederl. Taal- en Letterk.*, LVIII (1939) 264-265.

(84) R. VERDEYEN, Petrus Dasipodius en Antonius Schorus. Bijdrage tot de studie van de lexicographie en het humanisme. *Versl. en Med. der Kon. Vl. Acad.*, 1939, 967-1132.

(85) A. VAN DOORNE, De Franse woorden in het dialect

van Wingene. *Handel. van de Kon. Comm. voor Top. en Dial.*, XIII (1939) 297-360.

(86) W. FOERSTE, Der Einfluss des Niederländischen auf den Wortschatz der jüngeren niederdeutschen Mundarten Ostfrieslands. Hamburg, Wachholtz, 1938, 220 blz.

(87) E. GAMILLSCHEG, Autour des mots wallons d'origine germanique. *Mélanges Haust*, 159-181.

(88) J. GESSLER, Notes de lexicologie comparée (limbourgeoise et liégeoise). *Mélanges Haust*, 183-207.

(89) R. VERDEYEN, De *neppe* à *nozé* et *nifeter*. *Mélanges Haust*, 395-404.

(90) W. VON WARTBURG, Problèmes relatifs aux mots romans d'origine germanique. *Mélanges Haust*, 421-427.

(91) J. WARLAND, A propos du français *grimper* et du wallon *griper*. *Mélanges Haust*, 413-420.

(92) J. F. BENSE, A Dictionary of the Low-Dutch Element in the English Vocabulary. 's Gravenhage, Nijhoff, 1926-1939, xxxii-664 blz.

(93) *Mittelniederdeutsches Handwörterbuch*, begr. von A. LASCH und C. BORCHLING, Hrsg. vom Wörterbuch-Archiv des Germanischen Seminars Hamburg. Lief. 8 (*valdöre-vör*) bearb. von C. BORCHLING und G. CORDES. Hamburg, Wachholtz, 1939, Kol. 641-768.

(94) H. MARZELL, Wörterbuch der deutschen Pflanzennamen. Lief. 4 (*Asperugo-Boletus*). Leipzig, Hirzel, Kol. 593-624.

(95) TRÜBNER'S Deutsches Wörterbuch. Im Auftrag der Arbeitsgemeinschaft für deutsche Wortforschung, hrsg. von A. GÖTZE. Lief. 20-21, 22-23 (Bd. IV, 1-2 : *Ich-Kaulquappe* ; Bd. II, 1-2 : *C-durchfallen*). Berlin, W. de Gruyter, 1939, 112 blz. per dubbele aflev.

(96) M. VAN DE VELDE, Sprankels, sprokkels en rapelingen. *Eigen Volk*, XI (1939) 344-364.

(97) E. JASPAR, Literatuur in Limburgsch dialect. *Limburg*, XX (1939) 225-227.

(98) D. DE KOK, De Broelof van Teike ; Kloestergeng onger de groend. *Eigen Volk*, XI (1939) 123-127, 439-442.

(99) KR. DE VOS, De meulenaers en d'n touter. *Eigen Volk*, XI (1939) 433-435.

(100) J. KNAPE, Flakkeesche verhalen. *Eigen Volk*, XI (1939) 127-135, 424-433.

(101) K. TER LAAN, De Groninger taal. *Eigen Volk*, XI (1939) 117-123.

(102) A. WEIJNEN, Keuls aardewerk in Noord-Brabant. *Brabantia Nostra*, IV (1938-39), 212-216.

(103) A. WEIJNEN, De haarvlecht in de dialecten. *Brabantia Nostra*, IV (1938-39), 369-374.

Correctienoot. — Door onvoorziene omstandigheden waren de volgende opstellen voor ons niet toegankelijk op het oogenblik dat wij de bibliographie over 1939 samenstelden ; nu het ons nog mogelijk is ze te vermelden, wenschen wij ze niet tot toekomstend jaar te laten liggen.

Het zijn twee dialectgeographische opstellen van A. WEIJNEN over de namen van de blauwgrijze potten (Keulsche potten) in de Noordbrabantsche dialecten (102) en over de namen van de haarvlecht in de dialecten (103). Beide gaan van (helaas, te kleine en daarom onduidelijke) kaartjes vergezeld. Schr. zoekt telkens den ethnologischen en cultuurhistorischen ondergrond van woord- en zaakgeschiedenis bloot te leggen.

NASCHRIFT

Daar de belangstelling voor het dialectonderzoek in Noord- en Zuidnederland ieder jaar toeneemt, wordt ook het gevaar grooter dat aan den bewerker van bovenstaande overzicht een zeker aantal publicaties ontgaan. Daarom zouden wij de lezers zeer dankbaar zijn indien ze ons overdrukjes, enz. konden bezorgen van opstellen, die in *plaatselijke tijdschriften* of in de *provinciale pers* verschijnen op het gebied van de dialectstudie ; desgewenscht worden de toegezonden exemplaren per omgaande teruggestuurd (Adres : Prof. Dr. L. Grootaers, Naamsche Steenweg, 158, Leuven, België).
